

Cuprins

ABREVIERI.....	9
----------------	---

CAPITOLUL I. DEFINIREA ȘI TRĂSĂTURILE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

INTERNAȚIONAL PUBLIC	11
Secțiunea 1. Definiția evolutivă a noțiunii „drept internațional public”.....	11
Secțiunea a 2-a. Elementele constitutive ale denumirii „drept internațional public”	13
Secțiunea a 3-a. Distincții între dreptul internațional public și dreptul internațional privat.....	14
Secțiunea a 4-a. Trăsăturile specifice ale dreptului internațional public	14
4.1. Specificul dreptului internațional	14
4.2. Identificarea particularităților dreptului internațional.....	15
Secțiunea a 5-a. Diviziuni ale dreptului internațional public.....	24
Secțiunea a 6-a. Repere ale evoluției istorice a dreptului internațional public	39
Secțiunea a 7-a. Codificarea dreptului internațional public.....	43
Secțiunea a 8-a. Particularitățile normei de drept internațional public.....	46
Secțiunea a 9-a. Ierarhia normelor dreptului internațional public	51
9.1. Consacrarea și semnificația normelor <i>ius cogens</i>	51
9.2. Norme <i>ius cogens</i> – Exemplificări	54
Secțiunea a 10-a. Raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional.....	55
10.1. Noțiuni generale	55
10.2. Teoriile cu privire la raportul dintre dreptul internațional public și dreptul intern.....	58
10.3. Modalități de receptare a dreptului internațional în dreptul intern al statelor.....	60
10.4. Raportul drept internațional – drept intern, potrivit Constituției României.....	61

CAPITOLUL II. SURSELE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Secțiunea 1. Distincția surse formale – surse materiale.....	66
Secțiunea a 2-a. Sediul materiei surselor dreptului internațional public	67
2.1. Articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție.....	67
2.2. Observații legate de modul de formulare a textului articolului 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție.....	69
Secțiunea a 3-a. Distincția surse (izvoare) principale – surse (izvoare) subsidiare	70
Secțiunea a 4-a. Sursele principale de drept internațional public	71
4.1. Tratatul internațional	71
4.1.1. Elementele definitorii ale tratatului internațional	71
4.1.2. Denumiri ale tratatelor internaționale	72
4.2. Cutuma internațională – sursă principală a dreptului internațional public	74
4.2.1. Definirea cutumei internaționale	74
4.2.2. Elementele normei cutumiare	75
4.2.2.1. Elementul material (obiectiv) – <i>usus</i>	75
4.2.2.2. Elementul psihologic (subiectiv) – <i>opinio iuris sive necessitatis</i>	79
4.2.3. Opoziția statelor la formarea unei reguli cutumiare	80
4.3. Raportul dintre tratat și cutumă	81

Secțiunea a 5-a. Surse ale dreptului internațional nemenționate de articolul 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție	83
5.1. Actele unilaterale în dreptul internațional public.....	83
5.2. Actele unilaterale ale statelor.....	83
<i>Repere de jurisprudență</i>	86
5.3. Actele organizațiilor internaționale – <i>Soft law</i>	86
Secțiunea a 6-a. Mijloace auxiliare (surse auxiliare) ale dreptului internațional public	90
6.1. Principiile generale de drept	90
<i>Exemplificări – Principii generale de drept recunoscute în Carta Tribunalului de la Nürnberg și în hotărârile Tribunalului – 1950, Raportul Comisiei de Drept Internațional</i>	92
6.2. Hotărârile judecătorești.....	93
6.3. Doctrina	94
6.4. Echitatea	95

CAPITOLUL III. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Secțiunea 1. Noțiuni și delimitări.....	97
Secțiunea a 2-a. Sediul materiei, identificarea și caracteristicile principiilor fundamentale	98
2.1. Sediul materiei	98
2.2. Caracteristicile principiilor fundamentale ale dreptului internațional	101
<i>Repere de jurisprudență</i>	102
2.3. Principiul nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forță în relațiile internaționale (principiul neagresiunii).....	102
2.3.1. Consacrarea principiului neagresiunii	102
2.3.2. Semnificația noțiunilor „agresiune” și „amenințare cu forță”	103
2.3.3. Situații în care este permisă folosirea forței.....	109
2.3.3.1. Legitima apărare	110
2.3.3.2. Condițiile pentru exercitarea legitimei apărări	111
2.3.3.3. Controversele cu privire la existența dreptului la legitimă apărare anticipată și preventivă	114
2.3.3.3.1. Dreptul la autodeterminare al popoarelor	118
2.3.3.3.2. Aplicarea sancțiunilor de către Consiliul de Securitate al ONU în temeiul Capitolului VII al Cartei ONU	120
2.3.3.4. Obligația de a respecta regulile dreptului umanitar în cazul folosirii forței armate.....	123
2.3.3.4.1. Caracteristicile surselor dreptului internațional umanitar	123
2.3.3.4.2. Noțiunea „conflict armat internațional”	124
2.3.3.4.3. Noțiunea „conflict intern (cu caracter non-internațional)”	125
2.3.3.4.4. Statutul diferitelor categorii de persoane	127
2.4. Principiul soluționării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale.....	130
2.5. Principiul neamestecului în afacerile interne ale altui stat (principiul neimixtiunii sau al neintervenției)	132
2.5.1. Conținutul principiului neimixtiunii	132

2.5.2. Dreptul de intervenție umanitară	135
2.5.3. Responsabilitatea de a proteja	138
2.6. Principiul cooperării dintre state.....	140
2.7. Principiul egalității în drepturi și al autodeterminării popoarelor.....	141
2.8. Principiul egalității suverane a statelor.....	144
2.9. Principiul îndeplinirii cu bună-credință a obligațiilor (<i>pacta sunt servanda</i>).....	147
2.10. Principiul integrității teritoriale a statelor.....	148
2.11. Principiul inviolabilității frontierelor.....	149
2.12. Principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale.....	150
<i>Repere de jurisprudență</i>	152
CAPITOLUL IV. DREPTUL INTERNAȚIONAL AL TRATATELOR	158
Secțiunea 1. Considerații generale.....	158
Secțiunea a 2-a. Clasificarea tratatelor	159
2.1. Clasificarea materială	160
2.2. Clasificarea formală.....	161
Secțiunea a 3-a. Condițiile de validitate ale tratatelor internaționale	161
3.1. Condiții de fond	161
3.1.1. Calitatea de subiect de drept internațional a părților	161
3.1.2. Existența unui acord de voință între părțile contractante.....	163
3.1.3. Viciile de consimțământ	164
<i>Repere de jurisprudență</i>	164
3.1.4. Crearea de efecte juridice	169
3.1.5. Supunerea acordului statelor regulilor dreptului internațional	170
3.1.6. Conformitatea cu normele <i>ius cogens</i>	170
3.2. Condiții de formă.....	170
3.3. Invocarea nulității unui tratat internațional.....	171
Secțiunea a 4-a. Încheierea tratatelor internaționale.....	172
4.1. Negocierea și adoptarea textului tratatului internațional	173
4.2. Autentificarea textului tratatului.....	175
4.3. Exprimarea consimțământului de a deveni parte la tratat.....	178
4.3.1. Semnarea tratatului	179
4.3.2. Schimbul de instrumente	179
4.3.3. Ratificarea, acceptarea sau aprobarea tratatului	180
4.3.4. Aderarea la tratat	182
4.3.5. Momentul stabilirii consimțământului statului	178
Secțiunea a 5-a. Rezerva la tratatele internaționale	184
5.1. Definirea rezervei la tratat	184
5.2. Condițiile de fond și de formă ale rezervei la tratat.....	184
5.2.1. Condițiile de fond	184
<i>Repere de jurisprudență</i>	187
5.2.2. Condițiile de formă.....	188
5.2.3. Analiza validității rezervei la tratat.....	188
<i>Studiu de caz – Aprecierea validității unei rezerve de către o instanță internațională – Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Belilos c. Elveției, 29 aprilie 1988</i>	190

5.3. Procedura și efectele rezervelor	192
5.4. Distincția dintre rezerva la tratat și declarația interpretativă	193
<i>Exemplu de declarație unilaterală care nu are natura juridică a unei rezerve – Declarația făcută de România la ratificarea Convenției asupra dreptului mării.....</i>	
	193
Secțiunea a 6-a. Intrarea în vigoare a tratatelor	194
Secțiunea a 7-a. Înregistrarea tratatelor	196
Secțiunea a 8-a. Efectele tratatului internațional	197
8.1. Principiul relativității efectelor tratatelor internaționale.....	197
8.2. Excepții de la principiul relativității efectelor tratatelor internaționale.....	197
Secțiunea a 9-a. Aplicarea tratatelor internaționale	199
9.1. Aplicarea în spațiu a tratatelor internaționale	199
9.1.1. Regula teritorialității tratatelor internaționale.....	199
9.1.2. Excepții de la regula teritorialității tratatelor internaționale	200
9.2. Aplicarea în timp a tratatelor internaționale	201
9.2.1. Regula neretroactivității tratatelor internaționale	201
9.2.2. Tratatul succesiv în timp	201
9.2.3. Modificarea tratatului internațional	204
9.3. Interpretarea tratatelor internaționale.....	204
9.3.1. Regulile generale de interpretare a tratatelor internaționale	205
9.3.2. Mijloace complementare de interpretare a tratatelor internaționale	207
9.3.3. Interpretarea tratatelor autentificate în două sau mai multe limbi	207
<i>Repere de jurisprudență</i>	207
9.4. Încetarea tratatelor internaționale	211
9.4.1. Încetarea și suspendarea tratatelor internaționale	211
9.4.2. Principalele cauze codificate de încetare a tratatului.....	213
9.4.2.1. Denunțarea sau retragerea de la tratatul internațional.....	213
9.4.2.2. Violarea substanțială a unui tratat.....	214
9.4.2.3. Ivirea unei situații care face imposibilă executarea obligațiilor din tratatul internațional.....	214
<i>Repere de jurisprudență</i>	214
9.4.2.4. Schimbarea fundamentală a împrejurărilor (clauza <i>rebus sic stantibus</i>)	215
<i>Repere de jurisprudență</i>	210
9.4.2.5. Ruperea relațiilor diplomatice sau consulare	217
9.4.2.6. Abrogarea tratatului.....	217
<i>Studiu de caz – Retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană.....</i>	217

CAPITOLUL V. STATUL – SUBIECT ORIGINAR DE DREPT

INTERNĂȚIONAL PUBLIC	220
Secțiunea 1. Considerații introductive privind identificarea subiecților de drept internațional public	220
Secțiunea a 2-a. Statul, ca subiect primar de drept internațional public – noțiune și elemente.....	221
Secțiunea a 3-a. Imunitatea de jurisdicție și de executare a statelor.....	222
<i>Repere de jurisprudență.....</i>	225

Secțiunea a 4-a. Răspunderea internațională a statelor – consecință a încălcării obligațiilor internaționale	229
4.1. Noțiunea răspunderii internaționale, tipuri și distincții	229
4.2. Reglementarea răspunderii internaționale a statelor	233
4.3. Elementele răspunderii internaționale a statului pentru fapte ilicite.....	235
4.3.1. Conduita ilicită (actul internațional ilicit).....	236
4.3.1.1. Noțiunea de conduită ilicită	236
4.3.1.2. Cauzele care exclud caracterul ilicit al faptului internațional.....	237
4.3.2. Imputabilitatea conduitei ilicite	239
4.3.2.1. Acte comise de autoritățile publice.....	239
4.3.2.2. Acte comise de particulari	242
4.3.2.3. Acte ilicite săvârșite în timpul unei insurecții	246
4.3.3. Prejudiciul – element al răspunderii – și formele reparării sale.....	247
4.3.3.1. Consecințele comiterii unui act internațional ilicit. Prejudiciul și formele sale.....	247
4.3.3.2. Formele de reparare a prejudiciului	248
Secțiunea a 5-a. Recunoașterea statelor și a guvernelor	252
5.1. Considerații generale	252
5.2. Formele recunoașterii	253
5.3. Recunoașterea statelor	253
5.4. Recunoașterea guvernelor.....	257
Secțiunea a 6-a. Neutralitatea statelor	258
6.1. Noțiune și tipuri de neutralitate	258
6.2. Neutralitatea ocazională.....	258
6.3. Neutralitatea permanentă.....	259
6.4. Neutralitatea diferențiată (contemporană)	259
6.5. Compatibilitatea dintre statutul de neutralitate permanentă și calitatea de membru al ONU	259
Secțiunea a 7-a. Teritoriul de stat – element material al statului	260
7.1. Definirea teritoriului de stat și identificarea componentelor sale	260
7.2. Spații geografice cu statut special.....	262
7.3. Delimitarea teritoriului. Frontiera de stat	263
7.3.1. Definiție	263
7.3.2. Clasificarea frontierelor	264
7.3.3. Stabilirea frontierelor.....	264
7.4. Modalitățile de dobândire a teritoriului de stat.....	265
<i>Repere de jurisprudență</i>	267
7.5. Mutațiile teritoriale și succesiunea statelor.....	277
7.5.1. Considerații generale	277
7.5.2. Succesiunea la tratate.....	278
<i>Repere de jurisprudență</i>	279
7.5.3. Succesiunea la organizațiile internaționale.....	280
7.5.4. Succesiunea la bunuri și arhive.....	280
7.5.5. Succesiunea la datorii	281
Secțiunea a 8-a. Alți subiecți de drept internațional public	282
8.1. Recunoașterea beligeranței și insurgenței.....	282

8.2. Recunoașterea mișcărilor de eliberare națională.....	282
8.3. Sfântul Scaun.....	283
8.4. Ordinul de Malta.....	284

CAPITOLUL VI. STATUTUL PERSOANELOR ÎN DREPTUL

INTERNAȚIONAL PUBLIC	285
Secțiunea 1. Noțiune.....	285
Secțiunea a 2-a. Cetățenia.....	285
2.1. Noțiune	285
2.2. Naționalitatea persoanelor juridice	287
Secțiunea a 3-a. Protecția diplomatică.....	287
3.1. Noțiune și distincții.....	287
3.2. Condițiile pentru exercitarea protecției diplomatice.....	289
<i>Repere de jurisprudență</i>	284
Secțiunea a 4-a. Conflictele de cetățenie	291
4.1. Principalele dispoziții ale Convenției din 1954 cu privire la statutul apatrizilor.....	293
4.2. Principalele prevederi ale Convenției privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961	294
Secțiunea a 5-a. Regimul juridic al străinilor	296
5.1. Noțiunea de „străin”	296
5.2. Tipuri de tratamente juridice aplicabile străinilor.....	297
5.3. Expulzarea și extrădarea	298
5.3.1. Expulzarea. Noțiune și condiții de legalitate	298
5.3.2. Extrădarea. Noțiune și principii aplicabile.....	300
5.3.3. Reguli comune ale expulzării și extrădării. Respectarea drepturilor fundamentale ale omului.....	301
<i>Repere de jurisprudență</i>	302
5.4. Protecția internațională a refugiaților	303
5.4.1. Reglementarea noțiunii de refugiat.....	303
5.4.2. Delimitarea refugiaților de alte categorii de persoane care au părăsit teritoriul statului a cărui cetățenie o au	309
5.4.3. Actualitatea dispozițiilor Convenției din 1951 pentru protecția internațională a refugiaților.....	311
5.4.4. Obligații ce revin statelor în temeiul Convenției din 1951	312
5.4.4.1. Conținutul principiului nereturnării refugiaților (<i>non-refoulement</i>)	313
5.4.4.2. Raportul dintre interdicția de returnare și interdicția de expulzare a refugiaților	315
5.4.4.3. Statutul juridic al refugiaților aflați ilegal pe teritoriul statului de primire	316
5.4.5. Reglementarea statutului de refugiat și azilant la nivelul Uniunii Europene.....	319
5.5. Dreptul de azil.....	322
5.5.1. Noțiune și reglementare	322
5.5.2. Forme ale azilului. Distincții	323

<i>Repere de jurisprudență</i>	325
<i>Cazul azilului acordat lui Julian Assange – Opinia consultativă (Avizul consultativ) nr. 54/2015 a Grupului de Lucru privind detenția arbitrară, cu privire la Julian Assange – Suedia și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord</i>	329
CAPITOLUL VII. ORGANIZAȚIILE INTERGUVERNAMENTALE – SUBIECȚI DERIVAȚI DE DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC	335
Secțiunea 1. Noțiuni	335
Secțiunea a 2-a. Elementele constitutive ale organizațiilor internaționale	336
2.1. Personalitatea de drept internațional a organizației internaționale	336
2.2. Personalitatea de drept intern a organizațiilor internaționale interguvernamentale	338
Secțiunea a 3-a. Structura instituțională a organizației internaționale	338
Secțiunea a 4-a. Clasificarea organizațiilor internaționale	339
4.1. Organizații universale, organizații regionale sau cu participare intercontinentală	339
4.2. Organizații omnifuncționale sau organizații specializate	340
4.3. Organizații interetactice și organizații supraetactice (supranaționale sau integraționiste)	341
Secțiunea a 5-a. Rolul central al Organizației Națiunilor Unite în relațiile dintre state	342
5.1. Scopurile și principiile ONU	336
<i>Repere de jurisprudență</i>	345
5.2. Membrii ONU și sistemul instituțiilor ONU	345
5.2.1. Calitatea de membru al ONU	345
5.2.2. Încetarea calității de membru al ONU	347
5.2.3. Structura instituțională a ONU	348
5.2.3.1. Adunarea Generală	348
5.2.3.2. Consiliul de Securitate	350
5.2.3.2.1. Organizarea și funcționarea Consiliului de Securitate	350
5.2.3.2.2. Atribuțiile Consiliului de Securitate în soluționarea diferendelor și menținerea păcii	353
5.2.3.2.3. Crearea tribunalelor penale internaționale ad-hoc prin rezoluții ale Consiliului de Securitate	354
5.2.3.2.4. Controlul jurisdicțional al hotărârilor Consiliului de Securitate	356
5.2.3.3. Consiliul Economic și Social	357
5.2.3.4. Consiliul de Tutelă	358
5.2.3.5. Curtea Internațională de Justiție	359
5.2.3.6. Secretariatul	359
CAPITOLUL VIII. SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE	360
Secțiunea 1. Considerații generale	360
Secțiunea a 2-a. Principiul soluționării pașnice a diferendelor internaționale	360
Secțiunea a 3-a. Noțiunea „diferend”	362

Secțiunea a 4-a. Categoriile de mijloace pașnice de soluționare a diferendelor internationale	362
4.1. Mijloace politico-diplomatice de soluționare a diferendelor	363
4.1.1. Negocierile.....	363
4.1.2. Bunele oficii.....	364
4.1.3. Medierea	364
4.1.4. Concilierea internațională	364
4.1.5. Ancheta internațională	360
4.2. Mijloace cu caracter jurisdicțional de soluționare a diferendelor	368
4.2.1. Arbitrajul internațional	368
4.2.2. Formele de exprimare a acordului părților de a recurge la arbitraj	370
4.2.3. Jurisdicția internațională propriu-zisă, permanentă	371
4.2.4. Curtea Internațională de Justiție	371
<i>Repere de jurisprudență</i>	375
Secțiunea a 5-a. Soluționarea diferendelor în cadrul organizațiilor internaționale regionale	379
ANEXE	
CARTA NAȚIUNILOR UNITE	381
STATUTUL CURȚII INTERNAȚIONALE DE JUSTIȚIE.....	404
CONVENȚIA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA DREPTUL TRATATELOR.....	416
BIBLIOGRABIE	443